

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Qurbonova Marg'uba</i> O'ZBEK TILI VA TIL SIYOSATI: TARIXIY EVOLYUTSIYA VA ZAMONAVIY OMMALASHTIRISH VOSITALARI	13-15
<i>Polvanov Azim Kuchkarovich</i> AMIR TEMUR QO'SHINIDA HARBIY TA'MINOT VA ASKAR SAFARBARLIGINING MANBALARDA YORITILISHI	16-21
<i>Esnazarova Zulfiya Baltashovna</i> QORAQALPOQLARNING SHAHAR MADANIYATI (1873 – 1924)	22-27
<i>Axmedov Shaxzod Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDAGI YOSHLAR TASHKILOTLARI FAOLIYATI TARIXIDAN (1991 – 2017-yillar)	28-36
<i>Mamajonov Alisher, Alisherov Abduvohid</i> IKKINCHI JAHON URUSHI JANG MAYDONLARIDA ANDIJONLIK RAHBAR XODIMLARINING ISHTIROKI	37-43
<i>Mamasaidov Lutfillo Payzullo o'g'li</i> XALQ TA'LIMI SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA HAMKORLIK ALOQALARI	44-47
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> INNOVATIVE APPROACHES TO URBAN PLANNING AND TOURISM INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN NEW UZBEKISTAN (CASE STUDY OF INDIA'S EXPERIENCE)	48-52
<i>Esanova Nilufar</i> 1991-2024 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANOAT SOHASIDA HAMKORLIGI: NATIJALAR VA ISTIQBOLLAR (HINDISTON VA XITOIY MAMLAKATLARI MISOLIDA)	53-56
<i>Abdug'aniyev Bekzod Abduvali o'g'li</i> O'ZBEK XONLIKLARI VA USMONLI DAVLATI HUKMDORI SULTON SULAYMON O'RTASIDAGI SIYOSIY ALOQALAR	57-64
<i>Xudoyberdiyev Axrorboy Nabi o'g'li</i> HUDUDIIY YONDASHUV ASOSIDA YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA	65-70
<i>Zokirjanov Mirzohid Shuxrat o'g'li</i> XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA BOKU NEFT SANOATINING ROSSIYA IQTISODIIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	71-74
<i>Xudayberdiyev Utkir Toshmuradovich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA TOSHG'UZOR-BOYSUN-QUMQO'RG'ON TEMIR YO'LINING QURILISHI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIIY AHAMIYATI	75-80
<i>O'rmonov Husniddin Baxriddin o'g'li</i> ULUG' VATAN URUSHINING DASTLABKI YILLARIDA O'ZBEKISTON SANOATI	81-88

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov

MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASSTERLARI:

EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN RIVOJLANISH 89-98

Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali qizi

MOBIL ILOVALAR ORQALI XIZMAT KO'RSATISH:

QULAYLIKMI YOKI NAZORAT VOSITASIMI? 99-104

Xakkulov Akbar Uralovich

MARKAZIY BANK FOIZ SIYOSATINING BANKLARNING FOIZ RISKIGA TA'SIRI 105-111

Amonov Mehridin Oromiddinovich

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDA RAHBARLIK USLUBI:

AVTOKRATIK RAHBARLAR 112-117

Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna

HUDUDLARDA AHOLI SALOMATLIGINI TA'MINLANGANLIK DARAJASINI

BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI 118-125

Yangiboyev Rustam Berdiyarovich

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI 126-131

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich

DXSH LOYIHALARIDA INVESTITSION KRAUDFANDING MODELIDAN

FOYDALANISH ORQALI INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH VA UNI TURISTIK

XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASIDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI 132-143

Eshqobilova Nigoraxon, Qurbonova Safiyabonu

DAVLAT BUDJETINING DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING

NAZARIY ASOSLARI 144-150

Umronov Eldorbek Sodirovich

HUDUDLARDA INNOVATSION XIZMATLAR TURLARI RIVOJLANISHINING

EKZOGEN VA ENDOGEN OMILLARI, ULAR TASNIFI VA KO'RSATKICHLARI 151-159

Turgunov Jasurbek, Siddikova Farangiz

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPING A GREEN ECONOMY

IN UZBEKISTAN 160-172

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ahmedova Dilrabo

YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY QIYOFASINING SHAKLLANISHIGA TARIXIY

JARAYONLARNING TA'SIRI 173-177

Raxmatova Xolidaxon Xolikovna

NAQSHBANDIYLIKDAGI MUROSA FALSAFASIGA OID QARASHLARINING

FALSAFIY TAHLILI 178-184

Kurbonaliyev Ural Xatamovich

ZAMONAVIY AXLOQIY INQIROZ SHAROITIDA ABU MUHAMMAD ABDULLOH

DORIMIY MEROSINING YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDAGI ROLI 185-189

Soipova Mavjuda Karimjanovna

FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA BILISH MASALASI 190-194

<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVIYAT DAVLAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHINING ASOSI	195-198
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER FALSAFIY QARASHLARIDA FRANSIYADA AGRAR MUNOSABATLAR TAHLILI	199-204
<i>Olimova Moxinur Ravshanbek qizi</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MA'NAVIYATNING O'RNI	205-208
<i>Usarkulov Oybek</i> O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDAGI MADANIY, ILMIY-TEXNIKAVIY ALOQALARNING IJTIMOIIY AHAMIYATI	209-214
<i>Majidov Sodiqjon Sadullayevich</i> IJTIMOIY ZIDDIYATLAR VA IJTIMOIIY FALSAFIY TALQINLAR	215-218
<i>Абдуллаева Икбола Мохировна</i> КНИГА – КАК ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ИСКУССТВА – ИСКУССТВО СЛОВА	219-226
<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> MUHANDISLIK TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY OMILLARI	227-230
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> GLOBAL MEHNAT BOZORIDA SOFT SKILLS VA IJTIMOIIY ONGNING STRATEGIK INTEGRATSIYASI	231-235
<i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i> DESTRUKTIV TARG'IBOT TA'SIRIDAN HIMOYALANISHDA TANQIDIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI	236-240
<i>Aslanov Said Karimovich</i> TIZIMLI YONDASHUV VA BOSHQARUV FAOLIYATING O'ZORO ALOQADORLIGI	241-244
<i>G'aniyev Elbek Abdizoitovich</i> YOSHLARDA AXLOQIIY INQIROZ KUCHAYISHIDA OMMAVIIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI	245-248
<i>Bozarov Dilmurod Mirzarasulovich</i> SINERGETIKANING ONTOLOGIK MUAMMOLARNI HAL ETISHDAGI O'RNI	249-252
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GLOBAL MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHDA XALQARO KUCHLAR BIRLASHUVINING AHAMIYATI	253-258
<i>Azimov Ozod Mamatkulovich</i> YOSHLARDA EKOESTETIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY ASOSLARI	259-264
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> TARIXIIY MANBALARDA YOSH MUTAXASSISLARNI RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLAR	265-271
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Мамбетов Сердар Ахмедович</i> СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА РУССКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ НА КАРАКАЛПАКСКИЙ ЯЗЫК	272-280

<i>Qurbanova Hilola Maqsadbek qizi</i> PRACTICAL NEEDS' ANALYSIS OF SOME BILINGUAL STUDENTS	281-288
<i>Rakhmonova Yulduz Khusanovna</i> A HETEROGENEOUS LEGACY: EXAMINING HEMINGWAY'S STYLE IN HIS LATER YEARS	289-295
<i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i> ESKI O'ZBEK TILIDA TAF'IL QOLIPLI O'ZLASHMALAR	296-301
<i>Sadullayeva Muxlisa Xamrayevna</i> ZAMONAVIY O'ZBEK HIKOYALARIDA BADIY KONFLIKT MASALASI	302-307
<i>Shomurodova Shahlo, Axmedjanova Farida</i> MARGARET DRABBLING "THE MILLSTONE" ASARIDAGI NOYOB KO'RINISH	308-311
<i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF THE STRUCTURAL-SEMANTIC FEATURES OF ENGLISH AND UZBEK WORD COMBINATIONS	312-315
<i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i> HAQORAT VA TAHDIDLAR BILAN BOG'LIQ DA'VOLARNI SUD-LINGVISTIK EKSPERTIZADAN O'TKAZISH ALGORITMI	316-325
<i>Файзуллина Наргиза Дамировна</i> СОВРЕМЕННЫЕ СИНОНИМЫ И ТЕРМИНЫ КОМПЬЮТЕРНО-ИГРОВОГО СЛЕНГА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	326-331
<i>Sodiqova Dinora Ilhom qizi</i> ANALYSIS OF PRINCIPLES OF CONVEYING FEELINGS CONCERNING LITERARY TRANSLATION	332-337
<i>Nazimova Himmatoy</i> "DEV" VA "YALMOG'IZ" OBRAZI ETIMOLOGIYASI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY ILDIZLARI TAHLILI	338-342
<i>Arziqulova Xurshida, Mustanova Shohista</i> SHARQ VA G'ARB DRAMATURGIYASI: MADANIY ALOQALAR VA ILHOM MANBALARI	343-348
<i>Azizova Feruza Rejaveliyevna</i> TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION G'OYALAR VA TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH ZAMONAVIY TA'LIMNING BOSH STRATEGIYASI	349-353
<i>Agzamova Gulrux Ravshan qizi</i> XITOIY TILIDAGI MUHOJAAT ATAMALARINING UMUMIY VA XUSUSIY BELGILARI	354-358
<i>Sherkulov Sardor Komilovich</i> SOCIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF THOMAS HARDY: AN INVESTIGATION OF CLASS INEQUALITY, GENDER AND INDUSTRIALIZATION	359-364
<i>Rasulov Zubaydullo, G'ayratova Oybegim</i> DISKURS — LINGUAPRAMAGMATIK YONDASHUV OBYEKTI SIFATIDA	365-368
<i>Bozorova Umida Qilichovna</i> BADIY KIRITMALARNI ROSSIYADA O'RGANILISHI	369-372
<i>Nuriddinova Huriyat Baxtiyorovna</i> TOPISHMOQLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	373-376

Mamadiyorova Hilola

TAOM NOMLARINING TARJIMA JARAYONIDA MADANIY TAFOVUTLARNING

TA'SIRI 377-384

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Abdullayeva Nodira Odil qizi

OILAVIY (MAISHIY) ZO'RAVONLIK OMILLARI MAJMUASI 385-393

Jo'raqulov Javohir Musoqul o'g'li

TOVLAMACHILIK JINOYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN

FOYDALANIB SODIR ETISH AMALIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR 394-399

Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li

YER OSTI SUVLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING

PREDMETI VA USULLARI 400-407

Утебаев Саламат, Калбаева Эльдора

ВОПРОСЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЕ

ХУЛИГАНИЯ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ 408-413

Nuriddinov Ismoil O'lmas o'g'li

BURHONUDDIN MARG'INONIYNING "HIDOYA" ASARIDA JINOYAT VA JAZO

MUVOZANATIGA OID AYRIM MASALALAR 414-420

Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi

SUN'IY INTELLEKTNING NOTO'G'RI XULOSALARI (GALLYUTSINATSIYALAR):

MOHIYATI, SABABLARI VA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ZARURATI 421-432

Burxonov Shahzod Burxon o'g'li

XALQARO MEHNAT STANDARTLARI VA MEHNAT SHAROITLARINI

TARTIBGA SOLISH 433-438

Avezov Umidjon Toshpulatovich

O'ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINING RIVOJLANISH

BOSQICHLARI TAHLILI 439-446

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Максудов Улугбек Курбанович

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОСТИ

СТУДЕНТОВ В ИННОВАЦИОННЫХ И СТАРТАП-ПРОЕКТАХ

В УСЛОВИЯХ МИРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 447-453

Lutfillayev Maxmud, Egamberdiyeva Feruza

SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI, TARIXI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 454-458

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich

O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR 459-463

Jamolova Gulbadanbegim, Muhammadiyeva Elmera

TALABALARDA TAHLILIIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK

ASOSLARI 464-468

Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KOMPLEKS

FOYDALANISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 469-478

<i>Ishonkulov Ashraf Kurbonkulovich</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM JARAYONIDA INFORMAL TA'LIM YONDASHUVDAN FOYDALANISH ZAMONAVIY PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	479-484
<i>Esboganova Baxit Daribayevna</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARGA AMALIY MASHG'ULOTLAR OLIB BORISH METODIKASI	485-490
<i>Kamalova Dilnavoz, Amurillayeva Munira</i> TEKNOLOGIYA DARSLARINI O'TISHDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	491-495
<i>Абдуллаева Дилдора Улугбековна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ	496-503
<i>Xamidova Zaynura Ramazonovna</i> STEAM TA'LIM TEKNOLOGIYASINING TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHIDA PEDAGOGIK MUAMMOLAR	504-508
<i>Mustayeva Guldora, Mustayeva Guliston</i> SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF REFLECTION MECHANISMS IN PEDAGOGICAL ACTIVITY	509-514
<i>Avazova Munisa</i> TA'LIM DIZAYNIDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH: GAMIFIKATSIYA VA INTERAKTIV METODLARNING TA'SIRI	515-517
<i>Abdullayeva Mohigul, Fazlitdinov Muhammadali</i> SUN'IY INTELLEKT VA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING XXI ASRDAGI ROLI HAMDA ULARNING TURLI SOHALARGA TA'SIRINI O'RGANISH	518-521
<i>Urinova Dilbar Abdusamat qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM FAOLIYATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA TARBIYACHILARNING OTA-ONALAR BILAN ISHLASHINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	522-526
<i>Turdaliyeva Qizlarxon Ilhomjon qizi</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI O'QITISHNING FUNKSIONAL YONDASHUV METODLARI	527-532
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA AMALIY MASHG'ULOTLARDA NOSTANDART TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH METODIKASI	533-539
<i>Suvanova Gulbaxor Baxromovna</i> KO'P MILLATLI MAKTABLARDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR	540-543
<i>Qarshiyeva Muborak, Karshiyev Jaxongir</i> BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH ORQALI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI (PIRLS)GA TAYYORLASH USULLARI	544-547
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASIDA O'QUVCHILARDA NAFOSAT TARBIYASINING O'RNI	548-552

<i>Otabayev Iskandar Abdug'aniyevich</i> KREDIT-MODUL TIZIMI ORQALI O'QUV REJALARINI ISHLAB CHIQISH VA ULARNI AMALIY TATBIQ ETISH BOSQICHLARI	553-562
<i>Bozorov Zokir, Ravshanova O'g'ilshod</i> BO'LAJAK MATEMATIKA FAN O'QITUVCHILARINING PLANIMETRIYA BO'YICHA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR MUSTAQIL ISHLARINING ROLI	563-568

Received: 15 April 2025**Accepted:** 1 May 2025**Published:** 10 May 2025*Article / Original Paper***THE ISSUE OF ARTISTIC CONFLICT IN MODERN UZBEKISTAN STORIES****Sadullayeva Mukhlisa Khamrayevna**Teacher of the Department of Uzbek and Russian Languages,
University of World Economy and Diplomacy

Abstract. This article examines the essence of the concept of artistic conflict and its relationship with the plot. The classifications of literary scholars Izzat Sultan, Tokhta Boboyev, Hotam Umurov, Dilmurod Kuronov on the types of conflict are analyzed comparatively. The importance of artistic conflict in the plot of the story is highlighted. The types and forms of artistic conflict are explained. The expression of conflict in modern stories, in particular in the works of Isajon Sultan, Ulugbek Hamdam, Nazar Eshonkul, is given with examples.

Keywords: plot, character, poetics, story genre, L. Timofeev, artistic conflict, Izzat Sultan.

ZAMONAVIY O'ZBEK HIKOYALARIDA BADIY KONFLIKT MASALASI**Sadullayeva Muxlisa Xamrayevna**Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
O'zbek va rus tillari kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada badiiy konflikt tushunchasining mohiyati va syujet bilan aloqadorligi tadqiq etiladi. Adabiyotshunos olimlar Izzat Sulton, To'xta Boboyev, Hotam Umurov, Dilmurod Quronovlarning konflikt turlariga oid tasniflari qiyosiy tahlil qilinadi. Hikoya syujetida badiiy konflikt ahamiyati yoritildi. Badiiy konflikt turlari va shakllari izohlanadi. Zamonaviy hikoyalarda, xususan Isajon Sulton, Ulug'bek Hamdam, Nazar Eshonkul ijodida konfliktning ifodalanishi misollar bilan keltirilgan.

Kalit so'zlar: syujet, xarakter, poetika, hikoya janri, L. Timofeev, badiiy konflikt, Izzat Sulton.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I5Y2025N48>

Kirish. Badiiy asar lirik, epik va dramatik turlarga bo'linadi. Bu turlarga mansub janrlarni alohida tahlil qilish talab etiladi. Epik turning eng kichik shakli hikoya janriga to'xtaladigan bo'lsak, u hayotdagi voqea va hodisalarni ixcham ifodalaydigan nasriy asar hisoblanadi. Mashhur rus adabiyoti nazariyotchisi L.I. Timofeev hikoya syujeti haqida quyidagi fikrlarni keltirgan: "Hikoya birgina voqea asosiga quriladi. Shunga muvofiq xarakterlar tayyor holda beriladi. Hikoyada xarakterning bir holatigina holati ko'rsatiladi. Xarakterning hikoyaga kirgungacha bo'lgan taraqqiyoti yoki undan keyingi holati tasvirlanmaydi. Bu janrda personajlar soni cheklangan bo'ladi" [1]. Ushbu fikrlar o'zbek hikoyachiligi poetikasini o'rganishda ham qo'l keladi. Hikoyalarda personajlar xatti-harakatlari, nutqlari asar g'oyasiga, xarakteriga mos kelishi zarur.

Asosiy qism. Yozuvchilar syujet orqali mavjud ijtimoiy konfliktlarini va ularga munosabatini bayon qiladi, o'z estetik idealini ifodalaydi. Badiiy asarni yozishda syujet tarkibida turli badiiy vositalardan foydalanadi. Jumladan, syujetning ajralmas qismi, qahramonlarni harakatlantiruvchi kuch badiiy konflikt ham keng qo'llaniladi. Buyuk nemis shoiri I. Bexer konfliktni badiiy asardagi zarur keskinlikni vujudga keltiruvchi, unga qiziqishni

uyg'otuvchi, hayotda ham, adabiyotda ham bizni oldinga harakatlantiruvchi omil ekanligini ta'kidlagan. Konflikt teran ma'noli bo'lishi kerak. Shunda ijodkorning ham mahorati takroran e'tirof etilaveradi. Konflikt (ziddiyat) atamasi — badiiy asar mohiyatida yotgan qarama-qarshilik, personajlarning o'zaro, atrof-muhit bilan, o'z ichki olami bilan ruhiy to'qnashuvi, ixtilofi. Konflikt epik asarlarga nisbatan qo'llanadi, detektiv romanlarda esa u kolliziya, kechinma, fikr oqimi tarzida namoyon bo'ladi. Badiiy asar qahramonlari o'rtasidagi konfliktlar peyzaj tasviri bilan parallel keltirilishi mumkin. Badiiy konflikt dramatik turdagi asarlarning asosini tashkil etadi. Shuningdek, realistik hikoyalarda ham keng qo'llaniladi. O'zbek adabiyotida realistik hikoyalar XX asr boshida yozila boshlangan. Zamonaviy o'zbek hikoyalarida insonning xatti-harakatidan, voqeliklaridan ko'ra uning ruhiyatidagi jarayonlar, anglashlar, evrilishlarni tasvirlash bugungi o'zbek hikoyachiligining bosh yo'nalishiga aylanib bormoqda. Agar adabiyot va san'at bo'lmaganda insoniyat turmushning toshdan qattiq zarbalariga chiday olmas edi. San'at asarlari kishilarni ulkan zafarlar, maqsadlar sari chorlab, ruhlantiradi. Xususan, badiiy asarlar doimo biz uchun tajriba, dalda bo'lib xizmat qiladi. Badiiy asardagi "Qahramon bu quyulma. Uni yaratish uchun yuzlab odamlarni uchratish kerak, biroq bu uchrashuvlar kamlik qiladi – quyilmani yaratish uchun avtor o'zidan biron narsa qo'shishi kerak". Muallifning asar orqali erishmoqchi bo'lgan maqsadi yoki g'oyasi. Bu o'quvchini o'ylantirish, ma'rifat berish yoki biror ijtimoiy masalani ko'tarish bo'lishi mumkin. Badiiy konflikt — bu adabiyot, san'at, kino yoki boshqa badiiy asarlarda yuzaga keladigan ichki yoki tashqi to'qnashuvlarni ifodalaydi. Badiiy konflikt ko'pincha qahramonlar o'rtasidagi ziddiyatlar, ularning ichki kurashlari yoki atrof-muhit bilan bo'lgan to'qnashuvlar orqali namoyon bo'ladi [2].

Konfliktning 3 xil ko'rinishi mavjud: asar qahramonlarining bir-birlari bilan to'qnashuvi, kurashi; shart-sharoit, muhit bilan to'qnashuv; badiiy qahramonning o'z-o'zi bilan ichki kurashi. adabiyotshunos olim Hotam Umurov konfliktning syujetni harakatga soluvchi kuch ekanligini, asarning ta'sirchanligini, mazmun ko'lamini belgilaydigan elementligini ta'kidlaydi. Uning turlarini quyidagicha izohlaydi [3]:

1. Psixologik (ruhiy) konflikt (qahramon qalbidagi hissiyotlar, tushunchalar kurashi).
2. Ijtimoiy konflikt (asar qahramonlari bilan ular yashayotgan sharoit o'rtasidagi kurash).

3. Shaxsiy – intim konflikt (bir-biriga qarama-qarshi xarakterlar, guruhlar o'rtasidagi kurash) [5]. Yana bir adabiyotshunos olim To'xta Boboyev o'zining "Adabiyotshunoslik asoslari" darsligida konfliktning quyidagi turlarini keltiradi:

1. Xarakterlarning yuzma-yuz kurashlari
2. Ichki kolliziyalarga asoslangan ruhiy kurashlar

Dilmurod Quronov esa "Adabiyot nazariyasi asoslari" darsligida

1. Xarakterlararo konflikt.
2. Qahramon va muhit konflikti.
3. Ichki(psixologik) konflikt [4].

Mojaro har qanday hikoyada hal qiluvchi keskinlikni ta'minlaydi va bu holat hikoyada voqealar rivojini oldinga siljitish uchun ishlatiladi. Bu ko'pincha personajlarning qadriyatlarini va zaif tomonlarini ta'kidlab, hikoyada chuqurroq ma'noni ochish uchun xizmat qiladi. Badiiy asarda ziddiyat tashqi yoki ichki bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, ijtimoiy konflikt ham mavjud. Bunda asar qahramonlari jamiyatdagi qoidalar, an'analar va normativlar bilan

to'qnash kelishadi. Ularning ijtimoiy mavqe, oilaviy munosabatlar yoki do'stlik kabi masalalarda yuzaga keladigan nizolar asarda muhim o'rin tutadi. Tashqi ziddiyat syujetdagi voqealar orqali ifodalansa, ichki ziddiyat qahramonning nutqidan, monologidan ko'rinadi. Garchi ziddiyatsiz asar mavjud bo'lsa-da, aksariyat badiiy asarlar muvaffaqiyat qozonish uchun ziddiyatni talab qiladi. Hikoyada ziddiyat nima? Hikoyada ziddiyat-bu qahramonning maqsadga intilishiga qarshi qarama-qarshi kuchlarning to'qnashuvi. Maqsadga erishish uchun xarakter bu qarama-qarshi kuchlarni yengib o'tishi kerak. Ushbu qarama-qarshi kuchlar ko'plab shakllarga ega bo'lishi mumkin va hatto faqat xarakterning o'z ruhiyatida mavjud bo'lishi mumkin. Hikoyadagi ziddiyat nima: qahramonning maqsadga intilishiga qarshi qarama-qarshi kuchlarning to'qnashuvi. Ko'pgina hikoyalar asosiy shart bilan boshlanadi: belgi nimanidir xohlaydi yoki kerak. Bular hikoyadagi ziddiyat elementlari, chunki bu belgi o'z maqsadlariga erishishga harakat qilganda bir necha bor turli to'siqlarga duch keladi. Hikoyadagi ziddiyat nima? Hikoyadagi tashqi ziddiyat: qahramonning boshqa odam, joy yoki narsa bilan bo'lgan har qanday to'qnashuvi. Bu faol qarama-qarshi kuchdir. Hikoyadagi ichki ziddiyat nima? Ichki ziddiyat xarakterning o'ziga xos muammolarini anglatadi. Ularning shaxsiyati bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Masalan, egotizm yoki natsizm. Shuningdek, ular o'z fikrlaridagi nafrat, ishonchsizlik yoki boshqalardan qo'rqish kabi ba'zi kamchiliklarni bartaraf etishlari kerak bo'lishi mumkin. Qahramonlar orasidagi konfliktni ekspozitsiya va personajlar nutqidan bilish mumkin. Hikoyalardagi tashqi ziddiyat tushunchasini yanada aniq izohlash maqsadida Isajon Sultonning "Qismat" hikoyasi qahramonlarini keltirsak bo'ladi. Muallif "Qismat" hikoyasida otaning xarakteri, o'z otasiga qilgan zulmi uchun taqdiriga yozilgan qismati, ichki milliylik tuyg'usi va voqealar tizimi haqida atroflicha fikr yuritilgan. Sirtidan qaraganda, hikoya qahramonlari sokin, psixozga berilmaganga o'xshaydi; lekin, monologlar orqali ziddiyat asta-sekinlik bilan ochib beriladi. Hikoya boshlanishidagi joy tasviri ham ziddiyat asosiga qurilgan. Keyin qahramonlar orasida tiriklik va o'lim haqidagi fikrlar bayon qilingan. Bular tabiat va makon-zamon masalalaridagi ziddiyat bo'lsa, asardagi qahramonlar o'rtasidagi konflikt esa farzand otasi bilan kelisha olmaganidir. Chunki o'sha davrda diniy amallarni bajarishga cheklovlar qo'yilgan. Ota xufiyona masjidlariga borgan. Bu esa ota va bolaning kelishmovchiliklariga sabab bo'lgan. Ikki qahramonning fikrlash tarzi mos kelmagan. Buni syujetdagi bir voqea aks ettiradi: o'g'il otasini yiqitib yuborganda, otaning ko'ziga qamish kirib ketadi, achchig'langan ota- o'g'lini qarg'agan: "–Qamishday qurigin" Bu qarg'ish qahramonning hayotiy ishlariga ta'sir qilishi bilan bir qatorda farzandlari bilan norozilik vaziyatlarini ham keltirib chiqargan. Ota va o'g'il munosabatlaridagi ziddiyat: katta o'g'ilning – Enamni urganlaringda qo'lingga yopishganlarim esingdami? Mana senga! Jizilla, jizillayver!|| kabi nafratomuz so'zlari orqali tasvirlangan. Tahlil: Bu to'qnashuvlar voqeani oldinga siljitadi: qahramonlar taqdirini keskinlashtiradi. Hikoyaning oxirida ziddiyat sababchisi deb hisoblangan ota vafot etadi. Shu bilan qaysidir ma'noda ziddiyat o'z nihoyasiga yetadi, ammo irsiyat orqali o'zaro nafrat avloddan avlodga o'tishni boshlaydi. Agar bu hodisa ro'y bermay, qahramon vafot etsa syujet to'laqonli shakllanmagan bo'lar edi. Tashqi ziddiyat ifodalangani tufayli bu hikoya mushohadaga chorlovchi xarakterga ega bo'lgan. Beixtiyor kitobxon mutolaa jarayonida bunday kelishmovchilik bo'lmasligi uchun nimalar qilish kerak degan savolni qo'yadi va javob izlay boshlaydi. Muallifning qahramon ichki psixologiyasining tabiat bilan konfliktini yaratish oldidan uni o'z-o'ziga qarshilantirib qo'yadi. Ichki taftish — bu asarlarda ko'p qo'llanuvchi syujet bo'lib, bunda ijodkor hayotiy reallikdan badiiy reallikka o'quvchini olib

kirishda bir qancha qulayliklarga ega bo'ladi. Chunki tafakkur cheklanmagan va xayolning har qanday fantaziyasi hayotiy fabulaga mos kelish kelmasligidan qat'iy nazar uni boricha qabul qilish mumkin. "Tosh" hikoyasi qahramonning xuddi shunday holda rivojlanib borayotgan tipik portreti – umumlashmalikdan o'sib chiqqanligini ko'rish mumkin. Ya'ni u butun insoniyatni, odamiyatni o'zida tasvirlash yukini qabul qilgan. Voqealarning rivojlanishida obrazlilik, tasviriylik va emotsionallik sodda metaforalarga ko'chadi. Qahramon fitratida bo'linish mavjudligini ko'rsatib beradi. Asar boshidan beri o'z-o'zini ikki tarafga bo'layotgan, yovuzlik va ezgulik orasida sarson inson obrazi keltirilgan. Nega bunday yonma-yon tasvir? Inson hayoti davomida ikki chiziqdan birini tanlaydi. Biri to'g'ri, ikkinchisi esa xato. Ulug'bek Hamdamning –Tosh|| hikoyasi bosh qahramoni ichki ziddiyatni to'liq o'zida mujassam qilgan. Ichki konflikt ifodasini bosh qahramonning quyidagi nutqidan anglash mumkin: –Nega tushkun kayfiyat mening bag'rimga tanda qo'ydi? Nega u ketmaydi, meni tinch qo'ymaydi? Bilmayman. Aksincha: vaqt o'tgan sari tushkunlik yuragimning tub-tubiga inib, mustahkamlanib, allaqanday jinsga, masalan, toshga aylanib borayotgandek. Tabiiyki, men ham boshqalar singari ba'zan u yoki bu bahona sabab yuzaroqdagi bir damlik quvonchlarga chalg'iyman, biroq keyin baribir, qa'rda yotgan o'sha toshga – o'sha kayfiyatga qoqilib tushaveraman, tushaveraman... Ushbu ichki ziddiyatni o'rganish qahramonlarga badiiy chuqurlik va murakkablik qo'shgan. Bosh qahramonning ichki kurashlari hikoyaning hissiy o'zagini tashkil qiladi va asarda qahramon bu to'qnashuvlar bilan kurashar ekan, yechim izlaydi. Shaxsiy o'sishga harakat qiladi. Hikoyada tashqi ziddiyat ham mavjud o'rinlarni keltirib o'tsak, bosh qahramon o'zini behuzur his qilganida yon-atrofdagi odamlar uni tushunmaydi, undan jirkanadi. Bu holatdan esa bosh qahramon nafratlanadi. Sababi, insonlar nega meni har qanday holatimda qabul qilmaydi deb ranjiydi. Odamlar esa uning holatini qabul qilmaydi. (Qahramon qusgan bo'ladi). Konfliktini yuzaga keltirgan voqeani quyidagi jumlar orqali aniq anglash mumkin: Kimdir –Nima bo'ldi sizga? deya menga hamdardlik bildirdi, ko'pchilik esa urishdi. Sotuvchi bo'lsa haydashga urindi: –"Boring, keting bu yerdan, savdoniyam o'ldirdingiz!.." – Keyin sansiradi: — Obket anavi mag'zavangni!.. Boshqa hech nimani eslay olmayman: u yerda yana qancha muddat qoldim, ayol qayoqqa ketdi, qanday ketdi – bilmayman. Chunki men bag'rimning tub-tubida cho'kib yotgan o'sha azim Toshga yana boshim bilan urilgandim: dunyo unga, ya'ni boshimga qo'shilib aylanardi. Endi borlig'imda chalinayotgan kuy-qo'shiq g'oyib bo'lgandi, uning o'rnida yana avvalgi badbin kayfiyat hukmron edi va men uning mustahkam to'rlari changalida o'zimni benihoya nochor va g'arib sezardim. Eng yomon vaziyat esa o'zi biroz oldin hurmat qilgan ayol ham undan yuz o'giradi. Odamlarning uni tushunmasligidan, o'zgaruvchanligidan, hamdard bo'la olmasligidan bosh qahramonning qalbida tug'yon boshlanadi. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Ulug'bek Hamdamning ushbu "Tosh yoki Yovuzlikning tug'ilishi" hikoyasida yakka shaxs obrazining umumlashma darajasigacha o'sib chiqishida ichki konfliktning, psixologik va tasviriy metodlarning qo'llanilishi ko'p qirralik yechimlar va xulosalarning kelib chiqishiga ijobiy ta'sir o'tkazgan. Isajon Sultonning "Qismat" hikoyasi qahramonlari bilan yuzaga kelgan ziddiyat ham asarning azaliy muammolarga bo'lgan munosabatimizni ochiqqlagan, yechimlar haqida o'ylashga undagan.

Isajon Sulton asarlarida insonning ruhiy-psixologik kechinmalari va inson ma'naviyati rivoji muhim masala hisoblanadi. Isajon Sulton asarlarida diniy ta'limotning teran falsafasi bilan bir qatorda, nihoyatda nozik nuqtalari ham bo'y ko'rsatib turadi. Ularning hozirgi zamondagi o'rni va ahamiyatiga e'tibor asarlari g'oyasi va qahramonlari tabiatidagi hamda

muallif falsafiy qarashlaridagi qudratli to'liqlarning asosini tashkil qiladi. Oila sotsial instituti er-xotin, ota-ona va farzandlararo munosabatlarni tartibga soluvchi ma'lum sotsial me'yorlar, sanksiyalar, xulq-avtor namunalari, huquq va majburiyatlar bilan tavsiflanadi. Oilaning jamiyatda tutgan o'рни va rolini boshqa sotsial institutlar bilan qiyoslab bo'lmaydi. Zero, aynan oilada shaxs shakllanadi va rivojlanadi. Bolaning jamiyatga keskin zarbalarsiz moslashishida zaruriy sotsial rollar o'zlashtiriladi. Shu bois, oila tarbiyaning birlamchi instituti sanaladi. Inson u bilan aloqani butun umri davomida his etadi. Aynan oilada inson ma'naviyatining asoslari quriladi. Xulq-atvor me'yorlari shakllanadi, shaxsning ichki dunyosi va individual sifatlari ochiladi. Oila birgina shaxs shakllanishiga turtki bo'lib qolmay, insonning o'zligini anglashiga, uning sotsial, ijodiy faolligiga turtki beradi, individualligini ko'rsatadi. Isajon Sulton "Go'zal" hikoyasida ayol personaji ideal ayol sifatida tasvirlangan. Uning ma'lum prototipi mavjud emas. Isajon Sulton hikoyalariga xulosa qilib shuni ayta olamizki, aksar hikoyalarda insonning tirikligi, hayoti va bu dunyoga kelishdan maqsadi ne ekanligini anglash inson uchun g'oyat muhim vazifa ekanligini uqtiradi. Inson o'z "meni" orqali bu dunyoning o'tkinchiligini, olamdagi barcha ajoyibotlar-u, mushkulotlarning koinot uchun arzimas bir jo'n hodisa ekanligini anglab yetishiga turtki bera oladi. "Go'zal" hikoyasidagi ayol obrazi ideal obraz sifatida kiritilgan. Bu obrazning aynan prototipi yo'qligi aniqlandi. Ushbu hikoya orqali agar ayol bolaligidan yaxshi insoniy sifatlarni ruhida tarbiyalangan bo'lsa mavjud barcha hayotiy muammolar, sinovlarga bardosh bera olishi anglashildi. Ayol psixikasiga atrof-muhitning ta'siri sezilarli darajada bo'lmashligi aniqlandi. Isajon Sulton hikoyalarida ramziy xarakterlar ko'p uchrashi aniqlandi. Ularga Islom dini hamda Sharq falsafasi mazmun-mohiyati yashiringanligi izohlandi. Isajon Sultonning "Go'zal" sarlavhali hikoyasi bo'lib, unda "go'zal" so'zi bir necha ma'nolarni o'zida jamlagan. Birinchi ma'nosi asar bosh qahramonining ismi bo'lsa, ikkinchi ma'nosi qahramonning tashqi va ichki ya'ni axloqi go'zalligini bildiradi. Shu ma'noda, "Go'zal" sarlavhali hikoyasida ham go'zal so'zi bir necha ma'nolarni o'zida jamlagan. Birinchi ma'nosi asar bosh qahramonining ismi bo'lsa, ikkinchi ma'nosi qahramonning tashqi va ichki ya'ni axloqi go'zalligini bildiradi. Go'zal ismli qiz obrazidagi chin insoniy fazilatlar: umid, mehr, vafo, bardosh hislari tufayli xalqimiz orasida yuruvchi "Go'zallar bevafo bo'lur" iborasi birmuncha ahamiyatini yo'qotgandek bo'ladi. Bosh qahramon sevgan kishisi xushidan ketib, to o'ziga kelguniga qadar to'qson ikki kun mobaynida yonidan ketmay, sog'ayishini o'tinib, mehr bilan parvarish qiladi. Asar matnida bu holat shunday yozilgan: "Kiprigi qimir etib qolarmikin?". Qahramondagi bu beqiyos matonat, chidam, Allohdan madad so'rash pozitsiyasi o'zbek xotin-qizlarining xarakterini ko'rsatuvchi muhim jihatligiga urg'u berilgan. Go'zalning ezgu maqsadi yo'lida sobitqadam turishi ayollar fitratidagi yuksak tuyg'u ekani ko'rsatib berilgan. Yon-atrofidagi insonlarning salbiy fikrlariga bee'tiborligi va o'z ishiga puxtaligi ham ayol personajining mukammalligidan dalolat beradi. Go'zal ismli qiz obrazidagi chin insoniy fazilatlar: umid, mehr, vafo, bardosh hislari tufayli xalqimiz orasida yuruvchi "Go'zallar bevafo bo'lur" iborasi birmuncha ahamiyatini yo'qotgandek bo'ladi. Bosh qahramon sevgan kishisi xushidan ketib, to o'ziga kelguniga qadar to'qson ikki kun mobaynida yonidan ketmay, sog'ayishini o'tinib, mehr bilan parvarish qiladi. Asar matnida bu holat shunday yozilgan: "Kiprigi qimir etib qolarmikin?" (Isajon Sulton, Go'zal, hikoya, 2014, 363-366). Qahramondagi bu beqiyos matonat, chidam, Allohdan madad so'rash pozitsiyasi o'zbek xotin-qizlarining xarakterini ko'rsatuvchi muhim jihatligiga urg'u berilgan. Go'zalning ezgu maqsadi yo'lida sobitqadam turishi ayollar fitratidagi yuksak tuyg'u ekani ko'rsatib berilgan. Yon-atrofidagi

insonlarning salbiy fikrlariga bee'tiborligi va o'z ishiga puxtaligi ham ayol personajining mukammalligidan dalolat beradi. Hikoyalarda oiladagi ayollar mushfiq, chorasiz, mazluma tarzida tasvirlangan.

Xulosa shuki, o'zbek hikoyachiligi mavzuning badiiy talqini, odamning orzu-umidlari, shaxs intim kechinmalari, inson psixologiyasini tahlil etish yo'lidan bormoqda. Mohiyatga evrilgan badiiy talqinlarda o'zlikni anglashga intilish kuchli, bu ayol obrazlarida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Hikoyalardagi barcha ayol obrazlari xarakteridagi umumiy jihatlar sifatida latofatlilik, xushmuomalalik, matonat, sabr-bardosh, intiluvchanlik kabi sifatlarni keltiramiz. Isajon Sulton ayol obrazini yaratishda avvalo, o'zbek ayollarining ijobiy xarakterini oshirib tasvirlashga harakat qilganini kuzatamiz. Bu yozuvchining biografiyasi bilan ham bog'liq. Negaki, yozuvchi momosi va onasiga yuksak ehtirom ruhida tarbiyalangan. Hikoya mavzusidan ham mahorat bilan foydalanib, bosh qahramon go'zal ayolni mukammal qiyofada har tomonlama, ham tashqi qiyofasi, ham axloqi go'zal ekanini hikoya mazmuniga singdirishga ahamiyat bergan. Har ikki hikoyadan aslida o'zbekning ayoli latofat sohibasi, iymonli, andishali, g'ururli, izlanuvchan, sabr-bardoshli, oliyhimmat va sobitqadam bo'lishi anglashiladi va hikoya qahramonlari hayot yo'limizda ziyo bo'lib turadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Дилмурод Куронов Адабиётшунослик лугати [Book]. - Тошкент : Akademnashr, 2013.
2. D.Quronov –Adabiyotshunoslikka kirish Toshkent: 2004-yil
3. Maqola. Lirikada obraz tasnifi va talqini(Abdulla Oripov she'riyati misolida)Boboqulova S. 122-bet.
4. Adabiyotshunoslik lug'ati. Quronov D va boshqalar. Toshkent: Akademnashr, 2013.
5. Darslik. Adabiyot nazariyasi Izzat Sulton, "O'qituvchi" NM1U, 2005.103-bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).